

ТАМАРА М. ДОБРИЋ¹

Универзитет у Приштини с привременим седиштем
у Косовској Митровици, Филозофски факултет
Одсек за педагогију

СМИСАО И ЗНАЧАЈ ОБРАЗОВАЊА ЗА ОДГОВОРНО РОДИТЕЉСТВО

Одговорно родитељство појављује се као првобитна људска обавеза према младом људском бићу коме је поред телесне неге, потребна љубав и нежност у којој се може успешно физички, интелектуално и морално развијати. Познато је да су родитељи и васпитачи и као такви одговорни су за здрав развој свог детета. Образовање родитеља неопходно је како би родитељи успешно обављали своју улогу у савременом друштву. Независно од стила живота и образовања, свим родитељима потребна је помоћ како би се изборили са васпитним задацима. Без образовања за одговорно родитељство, родитељи тешко могу успешно остварити своју улогу. Образовање помаже родитељима да схвате своје дете, да знају адекватно да комуницирају са њим, да знају да га мотивишу, као и да му помогну у решавању одређених проблема.

Кључне речи: родитељство, одговорно родитељство, образовање за одговорно родитељство.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Родитељство је улога која има битно друштвено, хумано и људско значење. Оно није само биолошка функција. Родитељство значи не само зачеће и рађање новог људског бића него и врло предано посвећивање његовом теле-

¹ tamarazdobric@gmail.com

Рад је резултат истраживања у оквиру пројекта ИИИ 47023 „Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција“ који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

сном и духовном, емоционалном и друштвено моралном развоју. Одговорно родитељство јавља се као првобитна људска обавеза према младом људском бићу коме је поред телесне неге, потребна љубав и нежност, у којој се може успешно физички, интелектуално и морално развијати (Vukasović, 1991, стр. 571). Ослањајући се на образовање за одговорно родитељство, родитељи ће моћи да ускладе васпитни поступак са индивидуалним потребама своје деце.

Улога родитеља данас захтева много знања. За овако тешко „занимање“ поред родитељске љубави, потребно је и стручно знање из педагогије и психологије. Међутим, постоје родитељи који успешно васпитавају, иако су недовољно образовани. Ипак, са бољим педагошко-психолошким образовањем њихово васпитање било би још успешније, јер се једино тада може адекватно пратити и усмеравати дечји развој.

Образовање за родитељство има вишеструки значај. Познато је да су родитељи васпитачи и као такви одговорни су за здрав развој свог детета. Образовање родитеља неопходно је како би родитељи успешно обављали своју улогу у савременом друштву. Оно помаже родитељима да схвате своје дете, да знају адекватно да комуницирају са њим, да знају да га мотивишу, као и да му помогну у решавању одређених проблема. Овим радом желимо да развијемо свест о значају образовања за одговорно родитељство, како код родитеља тако и код одраслих младих особа које се тек припремају за ту улогу. Осим тога, услед тежине родитељског посла, сматрамо да је неопходно младе непрестано подсећати да мисле о себи као будућим родитељима. Верујемо да ће развој свести о важности ове улоге младима помоћи да постану одговорни, али и да се истовремено навикавају да уживају у свом родитељству, да га доживљавају пре свега као велику радост, а тек онда као велику одговорност.

РОДИТЕЉСТВО – ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ

Родитељство, за разлику од детињства, увек је било у жижи интересовања не само родитеља већ и научних радника. „*Biti roditelj, nezavisno od bilo kojih drugih postignuća pojedinca uvek je smatrano časnim ispunjenjem duga prema društvenoj zajednici*“ (Milić, 2001, стр. 172).

Стевановић (2000) наводи да је „*planiranje porodice zastupljeno u svim kulturnim zemljama, te stihijsko i neplanirano rođenje dece može predstavljati veliku poteškoću za porodicu i društvenu zajednicu. Planiranje porodice podrazumeva: odluku supružnika o rođenju prvog deteta i veličini porodice, razmak iz-*

među porođaja i sprečavanja začeca, opredeljivanje za rađanje dece u najpovoljnijem životnom periodu, način kontrole i čuvanje ploda“ (prema: Vjelan Guska, 2012, str. 107–108). Трудноћа није само искуство жене, будуће мајке, већ и мушкарца, будућег оца који се путем интеракције са партнерком припрема за родитељство. „Kada se radi o biološkom roditeljstvu preuzimanje uloge roditelja dešava se činom rođenja i to nepovratno, tj. uloga od koje se ne može odustati“ (Isto, 2012, str. 107–108).

Појам родитељства различито се дефинише у литератури. За разлику од устаљеног схватања да се родитељство изједначава с мајчинством, „да је оно за разлику од оћинства биолошки утемељено и тиме nerazdvojan deo ženinog, a ne muškarčevog identiteta, te da očevi imaju važnu ulogu u ispunjavanju roditeljstva samo putem materijalne i psihološke potpore ženi-majci, savremeni pojam roditeljstva shvata se kao ravnopravno roditeljsko partnerstvo“ (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 264). „Roditeljstvo je društvena uloga koja traje čitavog života i ne može se voljno prekinuti, uloga koja izaziva krupne promene u životu pojedinca“ (prema: Babić-Kekez, 2012, str. 143). У *Педагошком лексикону* (1996, стр. 440) родитељство је „деловање родитељских ставова и уверења на развој личности њихове деце“. А. Милић родитељство дефинише као „složen skup socijalnih stavova, različitih praksi u kojima dolazi do spoja bio-socijalnog aspekta ljudske prokreacije sa socijalno-kulturnim aspektima brige, staranja i odgoja novih generacija i socijalno-psihološku identifikaciju ličnosti u odrastanju sa starijim roditeljskim uzorima“ (2001, str. 172). Ј. Холцер наводи да је „roditeljstvo privilegija koje nismo dovoljno svesni i koju ne umemo da cenimo. Ono podrazumeva i dugi niz vaših obaveza i odgovornosti, ali naspram nagrade koju za to dobijate – uloženi trud se višestruko isplati“ (2012, str. 6). Појам родитељства у социолошком и биолошком приступу разматра М. Благојевић (према: Babić-Kekez, 2012, стр. 144), разликујући појмове фертилитет и родитељство. Фертилитет се дефинише као агрегатни исказ за родитељство, док родитељство у социолошком приступу представља друштвену улогу, однос, институцију, али и емоцију. Наведене дефиниције појма родитељство, према Бабић-Кекез (2012) могу се проучавати са два теоријска становишта. „Prvo u središte teorijskog proučavanja stavlja pojedinca i njihovo odlučivanje o fertilitetu i to su mikroanalitički pristupi. U okviru ovog stanovišta razvijen je čitav niz bihevioralnih modela i koristi se kao argument za mikroekonomsku teoriju fertiliteta, kao model potrošačkog izbora. Drugo stanovište, roditeljstva teorijski pristupa sa feminističkog stanovišta niskog kvaliteta svakidašnjeg života i nepovoljnog položaja žena u porodici i društvu“ (Isto, str. 144).

С обзиром на контекст и окружење у којем живимо, данас је много теже и сложеније бити успешан родитељ него пре. Родитељство је посебна животна улога. Појам родитељства изузетно је широк и постоји неколико скупова појава које одређују родитељство:

- 1) „doživljaj roditeljstva – roditeljstvo je odlučivanje za decu, preuzimanje i prihvatanje roditeljske uloge, te redefinisane sopstvenih ciljeva, vrednosti kao i doživljaj sopstvene vrednosti zbog emocionalnog i materijalnog ulaganja i ulaganja napora, zbog nagrade u emocionalnoj povezanosti i doživljaju detetovog uspeha i razvoja;
- 2) roditeljska briga – rađanje dece, njihovo zaštićivanje i briga za njihovo održavanje, život i razvoj, te vođenje i pomaganje njihovog razvoja;
- 3) roditeljski postupci, aktivnosti i ponašanje – svi namerni postupci i aktivnosti koje roditelj preduzima kako bi osigurao sve ciljeve;
- 4) roditeljski vaspitni stil – tipične emocionalne prilike roditeljstva unutar kojih se ostvaruju odnosi između deteta i roditelja“ (prema: Bjelan Guska, 2012, str. 108).

Одговорно родитељство дешава се у другачијем, измењеном контексту. Различити су разлози за то. „Pred roditeljima su brojni novi izazovi u ispunjavanju njihovih roditeljskih odgovornosti“ (Isto, str. 109). Такви изазови најчешће су радно време, сложеност послова, већа несигурност због посла и друго. Због тога је „neophodno da se roditelji, zajednički i prilagođavajući se datoj situaciji, svakodnevno dogovaraju o podeli poslova i dužnosti oko dece i s decom i to prema načelu svrsishodnosti, ekonomičnosti i pravедne raspodele napora i vremena, a ne prema načelu 'muških' i 'ženskih' poslova“ (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 264). „Svet u kojem živimo je sve više orijentisan i usmeren ka detetu i to verovatno najviše usled ogromnog napretka koji je učinjen u oblasti dečje psihologije u poslednjih nekoliko godina i bezbroj novih informacija i novih uvida o dečjem razvoju, kao i izražene težnje roditelja da pruže detetu optimalne uslove razvoja“ (Kapor-Stanulović, 1985, str. 24). Дете у породици проведе највише времена, па је зато веома битно да се у првим годинама живота обезбеди правилно васпитање. „Родитељи су пред друштвом одговорни за васпитање и правилно усмеравање своје деце“ (Ранчић, 2012, стр. 5).

ОДГОВОРНО РОДИТЕЉСТВО

Када је у питању подизање и васпитање деце, савремена породица је данас, можда више него икада, суочена са бројним изазовима и високим очекива-

њима. Аутори на различите начине дефинишу одговорно родитељство. Спасојевић „navodi da iako se pod sintagmom „odgovorno roditeljstvo“ najčešće podrazumevaju samo pravni aspekti uređivanja unutrašnjih odnosa u porodici, propisani zakonom o braku i porodici, očekivanja od savremene zajednice muškarca i žene u svetu i kod nas, ipak, su daleko više okrenuta ka stvarnom doprinosu porodice razvoju ličnosti deteta, jer je skoro neizbežno da se on odvija pod snažnim dejstvom višestrukih i kompleksnih odnosa unutar porodice. Tu, pre svega, navodi životni stil, skladnost uloga roditelja, prirodu i doživljavanje međusobnih veza roditelja i dece“ (Spasojević, 2011, str. 123). „Pećnik i Starc (2010) nude sintagmu roditeljstvo u najboljem interesu deteta, koja obuhvata četiri široke kategorije roditeljskih ponašanja i vrednosti: brižno ponašanje, pružanje strukture i vođenja, uvažavanje deteta kao osobe i osnaživanje deteta“ (prema: Bjelan Guska, 2012, str. 112). Брижно понашање дефинисано је као одговор на дететове емоционалне и психолошке потребе. Овакво родитељско понашање неопходно је детету као сигурно окружење из којег може истражити своју околину, али се у такво окружење може и враћати онда када осети умор, тугу, страх или неку другу неугодност. Овакво понашање од родитеља захтева препознавање емоција код детета, адекватно реаговање, компетентност. Пружање структуре и вођења даје осећај сигурности који омогућава развој компетенција. Уважавање детета као особе подразумева посвећивање времена детету и занимање за њега. Оснаживање детета односи се на помоћ коју ће родитељи пружити у сврху развоја аутономије детета (prema: Bjelan Guska, 2012, стр. 112).

Од огромног је значаја брига родитеља како за физички тако и за психички развој своје деце. Од васпитног дејства родитеља у највећој мери зависи одржавање здравља деце, развијање хигијенских, радних и културних навика, очвршћивање организма, подизање њихове отпорности, развој искуства, брига родитеља за правилни развој своје деце (Педагошки речник, 1967, стр. 299). „Успешно родитељство се често изједначава са ауторитативним васпитањем или васпитањем уз велику родитељску потпору, што се још и назива конструктивним родитељством“ (Bjelan-Guska, 2012, стр. 112 –113). Под конструктивним родитељством подразумевају се сви васпитни поступци усмерени на оптимални развој детета, док је добро родитељство више усмерено на постизање развојних задатака и сигурности код деце. Одговорно родитељство дефинише се као „prvorazredna ljudska obaveza prema mladom ljudskom biću kome je preko potrebna ne samo telesna nega, nego i opšta klima ljubavi i prednosti u kojoj se tek može uspešno psihički i moralno razvijati“ (prema: Bjelan Guska, 2012,

str. 113). „Kao mogući okvir doktrine odgovornog roditeljstva Spasojević (2011) navodi Raselove mudrosti:

- dete koje živi s ljubavlju uči da voli,
- dete koje živi sa srećom pronaći će ljubav i lepotu,
- dete koje živi s pohvalama uči da se poštuje,
- dete koje živi s ohrabrenjem uči se poverenju,
- dete koje živi učestvujući uči da bude uviđano,
- dete koje živi sa znanjem uči se mudrosti“ (prema: Bjelan-Guska, 2012, str. 113).

Иако се у наведеним мудростима јасно говори о деци, заправо се говори о родитељима. У зависности од тога где дете живи, какви су односи у породици, какви су односи између самих родитеља, зависи какво ће дете постати.

ОБРАЗОВАЊЕ ЗА ОДГОВОРНО РОДИТЕЉСТВО

Услед брзих друштвених промена, разноврсних позитивних, али и негативних утицаја појединих социјалних фактора, улога породице била је и остала најбитнији фактор у развоју детета. Њена улога је и данас прилично сложена. Родитељи су први ауторитети у развоју детета, од којих деца интензивно уче, стичу нова знања о свету, формирају одређене вештине и навике, уче се адекватном понашању (Јukić, 2008, стр. 242–243). „Утицај породице на развој детета ће бити успешнији ако, umesto spontanosti, која се не може занемарити и потпуно prevazići u delovanju na decu u porodici, značajniju ulogu u odgajanju dece ima svesno i planski organizovano usmeravanje razvoja dece“ (Isto, str. 243).

Да би родитељи допринели адекватном развоју деце, неопходно је да поседују знања из педагогије, породичне педагогије и развојне психологије. С обзиром на то да је највећи број родитеља педагошко-психолошки недовољно образован, у породици су најчешће заступљени спонтани утицаји, који не морају бити негативни. Међутим, да би родитељи одговорно обављали деликатну улогу, неопходно је да се образују, јер без образовања не могу успешно васпитавати (Јukić, 2008, стр. 243). „Образовање родитеља је процес у коме roditelji стићу научна знања о развоју деце, деčјим потребима и наçинима njihovog испунјавања, као и вештине, искуства и ставове потребне за успешно подизање и васпитање деце у породици“ (Potkonjak, Šimleša, 1989, str. 132). Образовање за родитељство као шири процес васпитања и образовања не обухвата само родитеље, већ и одрасле који се припремају за родитељство. „Savremeno obrazovanje roditelja za odgovorno roditeljstvo usmereno

je i na razvijanje njihovog samopouzdanja i svesti o sopstvenoj ulozi i odgovornosti u vaspitanju dece. Zasniva se na uvažavanju njihove sposobnosti na partnerskom odnosu sa stručnjakom i na shvatanju da nema jedinstvenog gotovog modela uspešnog roditeljstva već da se to može na razne načine otkriti uz pomoć stručnjaka“ (Isto, str. 132).

Међутим, мали број родитеља је током образовања стекао неопходна педагошка и психолошка знања потребна за одговорно породично васпитање своје деце. Неки су индивидуално радили на свом педагошком и психолошком усавршавању, проучавањем неопходне литературе и учествовањем у различитим облицима организованог усавршавања (Јукић, 2008, стр. 245). Понекад је „saradnja između predškolskih ustanova, škola i porodica razvijeniја i daje mogućnost za uspešnije pripremanje roditelја za porodični odgoј – organizuju se seminari, predavanja, savetovanja, edukativne radionice“ (Isto, str. 245). Најчешћи разлог због чега родитељи нису стекли неопходна знања за успешно родитељство је то што су презапослени, па имају веома мало времена да се баве својом децом. Још већи проблем је то што родитељи не познају довољно своје дете и не знају како у тешким ситуацијама да помогну (Јукић, 2008, стр. 245).

Постоје два основна облика образовања родитеља, институционално и функционално. Институционално образовање родитеља остварује се у самосталним установама под руководством стручњака, са унапред планираним и програмираним садржајима. Основни недостатак овог образовања је пасивна улога родитеља, недовољно уважавање хетерогености структуре родитеља, удаљеност од њихових практично актуелних потреба и интересовања. Функционално образовање родитеља заснива се на њиховој сарадњи са стручњаком у непосредном васпитном раду. Углавном се остварује заједничким разматрањем васпитних ситуација или учењем кроз лична искуства (Potkonјak, Šimleša, 1989, стр. 132).

Према мишљењу С. Јукића (Јукић, 2008, стр. 245–246), неопходно је основати школе за родитеље које ће им помоћи у успешном развоју њихове деце у породици. Школа за родитеље би помогла родитељима да стекну одређена знања о детету, а такође би се на овај начин односи између родитеља и школе поправили, с обзиром на то да су веома лоши. Таква школа, према мишљењу Јукића, не би била обавезна, али би требало да има интересантан програм који ће привући пажњу родитељима. Једна од претпоставки за успех у раду ове школе је принцип добровољности укључивања у школу за родитеље, који би омогућио да се ради искључиво са родитељима који желе да сазнају како успешно да помогну свом детету у његовом развоју. Уколико

škola omogućiti roditeljima da стекну још више знања и буду способнији у раду са децом, родитељи ће показати велико интересовање и сваке наредне године ће се у школи број родитеља повећавати (Jukić, 2008, стр. 246–247).

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И ЗНАЧАЈ ОДГОВОРНОГ РОДИТЕЉСТВА

Одговорним родитељством „najvažnije je postići elemente ohrabrujuće, podsticajne klime za razvoj i učenje, pri čemu se u prvi plan stavlja delovanje same ličnosti roditelja i komunikacionih kanala između roditelja i dece preko kojih se ostvaruju međusobne poruke. Najbolje je da su oni obostrano trajno otvoreni, da nema ničег u čemu bi se roditelji mogli separisati od dece. Time bi se izbegli sukobi, koji najčešće nastaju kao posledica nepoverenja u dete“ (Spasojević, 2011, стр. 133). Главна улога родитеља је да схвате и разумеју дете као човека како би изградили плодотворнију климу поверења и блискије односе са дететом. „Основна strategija odgovornog roditeljstva, ne može se zasnivati na nepoverenju i strahu od neuspeha, već obrnuto, roditeljima i deci, bi od najveće koristi bilo osnovno strateško opredeljenje – umesto straha građenje poverenja, poverenja u moć deteta. U školama i autoritarnim porodicama postoji veliki broj produktivnih strahova, koji se, očigledno ispoljavaju kao poruke okruženju, roditeljima, kao što je recimo, strah da se o nečemu otvoreno govori jer bi se neko mogao narugati i ismejavati ono što govorimo. Strah od neuspeha jedan je od najčešćih generatora razvojnih kriza, obeleženih opadanjem motiva za bavljenje nekom aktivnošću, u koje spadaju porodične dužnosti“ (Isto, стр. 135–136). Родитељи не могу да схвате да развој подразумева право на грешку, па често када дође до грешке кажњавају дете чак и за најмањи неуспех. Таква стратегија у себи не подразумева поверење, већ углавном наметање мотива и присиљавање.

За дете је посебно важно да у породици има ту могућност да изнесе своје мишљење, ставове о свакодневним искуствима, планове, што доводи до стварања квалитетних односа у којима се може развити поверење. Да ли ће се развити поверење код детета, највише зависи од спремности родитеља да децем предлогу дају одговарајући значај (Spasojević, 2011, стр. 137). „Aktivno traženje rešenja za problem podrazumeva praksu u kojoj se ni na šta ne gleda kao na konačno, već više kao na predmet opšteg interesovanja članova porodice, koji bi mogli bolje da ga osvetle svojim mišljenjem, kako bi onaj na koga se odnosi odluka ili problem bolje razumeo sve porodične razloge za podršku“ (Isto, стр. 139). Моћ одговорног родитељства није у развијању страха и неповере-

ња, већ је највише у грађењу поверења и подршке. Поверење између детета и родитеља се гради, стиче, оно је све више повезано са задовољавањем основних потреба, начином комуникације и општим родитељским ставом (Holser, 2012, стр. 60). Неопходно је да се на њему константно ради и да се оно пажљиво чува. У грађењу поверења Томас Гордон посебно наводи „значај aktivnog slušanja deteta i njegovih poruka kako bi se blagovremeno mogli uočiti uzroci problema ili nekog ponašanja, i kako bi uključivanje roditelja u podršku uopšte bilo moguće“ (Spasojević, 2011, str. 139). „Активно слушање је најприкладније применити кад дете открије да има проблем. Родитељ то обично открије кад види да дете помиње своја осећања“ (Гордон, 2001, стр. 58). Активно слушање подстиче дете да говори и да само дође до решења, чини га самосталнијим, оно може значајно да повећа успешност родитеља у пружању помоћи својој деци.

„Моћ језика прихватања је плодно тло које мајушној семенки омогућује да израсте у прелепи цвет. Тло тек омогућује да се семенка преобрази у цвет. Оно ослобађа моћ раста која лежи у самој семенки. Ко и семенка и дете поседује развојне моћи. Прихватање, попут плодног тла, само омогућује детету да оствари своје потенцијале“ (Гордон, 2001, стр. 36). Језик прихватања отвара дете, он га ослобађа да подели своја осећања и проблеме. „Од свих ефеката прихватања најважније је осећање детета да је вољено, јер, прихватање другог онаквог какав је доиста и јесте чин љубави; осећати се прихваћеним – значи бити вољен“ (Исто, стр. 37). На основу тога, поруке у комуницирању између деце и родитеља могу се поделити на:

- 1) поруке прихватања и
- 2) поруке неприхватања.

„Prihvatanjem se mora doprineti do svesti i osećanja deteta, za šta su potrebne posebne veštine roditelja, a ne samo njihova pasivna pozitivna misao o deci, kojim se ne pokazuje samo interesovanje za dete, već i uključenost u sve ono što čini ili čime je okupirano“ (Spasojević, 2011, str. 141). Прихватање другог, таквог какав јесте, важан је „фактор јачања односа кроз који једна особа расте, развија се, конструктивно мења, учи да решава проблеме, постаје продуктивнија и остварује своје потенцијале“ (Гордон, 2001, стр. 36). За разлику од прихватања, неприхватање их чини неприступачним, затвореним, што изазива одбрамбено понашање и нелагоду. „Odgovorni roditelji ne mogu dozvoliti da ponašanje deteta koje je neprihvatljivo ostane bez adekvatne terapijske poruke i da se ne upuste u proces menjanja ponašanja, ma koliko on bio težak i po ishodu neizvestan“ (Spasojević, 2011, str. 141). Неприхватање удаљава децу

од родитеља, деца престану да разговарају са њима и науче да је лагодније чувати за себе своја осећања и проблеме.

Успешно родитељство може се остварити једино ако родитељи искажу деци поштовање, љубав и разумевање. Најделотворнија терапија за све духовне ране јесте чин љубави, то осећање доприноси расту духа и тела.

ОБРАЗОВАЊЕ РОДИТЕЉА И РАЗВИЈАЊЕ ЊИХОВИХ ПЕДАГОШКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА

Када су људи постали свесни „koliki značaj vaspitanje deteta ima u društvu, razvile su se razne ideje koje im pomažu i podstiču ih u usavršavanju roditeljskih veština. Pitanja poput onih kao što su kako roditelji treba da se ophode prema svojoj deci?, kojim se bavio Jan Amos Komenski u svom delu Materinska škola, kao i specijalna edukacija u oblasti vaspitanja i podsticanja samoedukacije i samorefleksije kod roditelja, aktuelni su kao i nekada i važni u vaspitanju svakog deteta“ (Andrezen, Brumlik, Koh, 2013, str. 151). „Uloga roditelja nije samo da donese dete na svet i stara se o njemu tokom detinjstva, već da osposobi dete kako bi moglo udovoljiti zahtevima života koji je pred njim. Zato su detetu potrebni roditelji, ali ne svaka vrsta roditelja. Potrebni su mu roditelji koji će ga osposobiti za uspešan život, koji će ga pravilno upućivati i omogućiti mu sticanje iskustva. Uglavnom svi roditelji žele da budu dobri roditelji i to im je zajedničko, no, različiti su putevi dolaženja do tog cilja, odnosno različiti su njihovi pojmovi o ulozi roditelja“ (Babić-Kekez, 2009, str.19). Родитељи се данас, за разлику од прошлих генерација, суочавају са великим проблемима када је реч о васпитању деце. „Današnji način života najčešće donosi sa sobom probleme, napetost i brigu. Sve to pojačava i nesigurnost koja je zastupljena u sferi vaspitanja. Mobilnost i fleksibilnost, kao i demografske promene, doprinele su stvaranju mreže podrške roditeljima, koje će im pomoći u tome da usavrše roditeljske veštine“ (Andrezen, Brumlik, Koh, 2013, str. 151). Међутим, за многе родитеље данас „veliki problem predstavlja usklađivanje roditeljstva i rada izvan kuće, odnosno kako balansirati između zahteva profesije i održavanja skladnog porodičnog života, odnosno kako uskladiti radnu i roditeljsku ulogu“ (Jurčević Lozančić, 2015, str. 44). Убрзан начин живота довео је до слабљења породичне функције савремене породице. Детету је потребно пружити љубав, стрпљење, разумевање, а не непоштовање и неразумевanje. Независно од стила живота и образовања, свим родитељима потребна је помоћ како би се изборили са васпитним задацима. Постоје корисни курсеви и радионице који су наме-

њени родитељима за успешно родитељство. Велику улогу у подршци родитељима играју и едукативни сајтови, као и телевизијске емисије које се баве васпитањем деце. Различита предавања и едукативни курсеви за родитеље такође су изузетно корисни (Andrezen, Brumlik, Koh, 2013, стр. 152–153).

„Kursevi namenjeni roditeljima odvijaju se u prijatnoj i podsticajnoj atmosferi, s ciljem usavršavanja roditeljske kompetentnosti. Glavni cilj kurseva jeste pokušaj boljeg informisanja roditelja, kako bi bili u stanju da ispravno reaguju u određenim situacijama“ (Isto, str. 153–154). Када је реч о садржају курсева, постоје четири области које су различито структурисане:

- 1) „Prepoznavanje teške situacije u vaspitanju deteta i kako da se ponašamo u konfliktnoj situaciji

Ovde je reč o treningu roditeljske kompetentnosti kako bi se poboljšale individualne strategije u savladavanju kriznih i konfliktnih situacija. Konfliktnе situacije javljaju se svakodnevno u odnosu sa decom, u partnerskim odnosima, a možemo da budemo i u konfliktu sa sobom.

- 2) Jačanje osećanja samovrednovanja i jačanje samokontrole

Nerazvijeno osećanje samovrednovanja i nedostatak samokontrole u porodičnim konfliktima jesu nešto što se ne smemo zanemariti. Mnogi roditelji traže podršku koja će im pomoći da promene svoje ponašanje i povrate roditeljski autoritet.

- 3) Različiti kursevi koji se bave vaspitnim temama

Roditelji koji su sigurni u sebe imaju samostalnu decu. Da bi se to postiglo potrebna su stručna znanja iz razvojne psihologije ili poznavanje vaspitnih teorija, kao i razmena informacija s drugim roditeljima i usavršavanje roditeljskih veština. Međutim, kada je reč o deci, roditelji ne smeju da imaju nerealna očekivanja.

- 4) Suočavanje sa sopstvenim načinima ponašanja – samosvest i samorefleksija

Kroz kurseve namenjene usavršavanju roditelja uče da bolje razumeju sopstveno ponašanje, ponašanje dece i nastanak konfliktnih situacija. Roditelji postaju svesni svoje odgovornosti u takvim situacijama i trude se da promene svoje ponašanje“ (Andrezen, Brumlik, Koh, 2013, стр. 153–154)

Централне тачке деловања свих курсева намених усавршавању родитеља су:

- 1) „informisanje roditelja;
- 2) usmeravanje roditelja;
- 3) jačanje samorefleksije i samosvesti roditelja;

4) "širenje mreže podrške roditeljima" (Isto, 2013 str. 155).

Родитељи се данас, када је у питању васпитању деце, најчешће информишу путем медија, педагошке литературе и интернета. Постоје и интернет-форуми намењени родитељима, на којима су доступне различите информације и савети. У васпитању деце родитељима могу пружити помоћ и стручњаци из области педагогије, психологије и андрагогије (Andrezen, Brumlik, Koh, 2013, стр. 155). Да би родитељи били успешни и одговорни у родитељству, неопходно је да поседују педагошку културу и да буду компетентни. С обзиром на то да се под компетенцијама мисли на одређена знања, вештине и способности, јасно је да се са њима не рађамо, већ их усвајамо у процесу учења и подучавања (Bjelan-Guska, 2012, стр. 116). За очување стабилне породице потребно је да мајчинство и очинство подржавамо и ценимо као друштвено призната занимања. Родитеље је неопходно охрабрити да се усавршавају, стичу одређена знања, компетенције да похађају курсеве намењене усавршавању родитеља.

Закључна разматрања

Родитељство је изузетно тежак животни задатак. Да бисмо били добри родитељи, неопходно је да се у потпуности посветимо сваком васпитном проблему и да будемо прави дечји узор. У последње време васпитни односи у породици изузетно су се променили. Данас живимо у савременом друштву у којем о васпитању једнако брину и мајке и очеви. Родитељи морају да се посвете својој деци, иако имају велики број свакодневних обавеза које морају да испуне. Данашњи родитељи најчешће уче из сопственог искуства. Суочавањем са свакодневним проблемима, родитељи уче како да васпитају своју децу. Да би родитељи успешно васпитали своје дете, потребно је да имају подршку социјалног окружења, да се информишу, образују и обраћају стручњацима, посебно када схвате да је проблем са дететом отишао предалеко и да са тим не могу сами да се изборе (Andrezen, Brumlik, Koh, 2013, стр. 480–483).

Већи број стручњака расправља на различите начине о одговорном родитељству, али оно што се може из свега закључити јесте да једноставних рецепата ипак нема. Најважнији је однос између родитеља и детета. Неопходно је да родитељи воле своје дете и да уживају у родитељству, да схвате да се добар родитељ не рађа, већ добар родитељ се постаје. Најважније је да родитељи верују себи, да ураде онако како им се чини да је најбоље, јер се не могу деца васпитавати према туђим правилима и принципима.

Литература

- Andrezen, S., Brumlik, M., Koh, K. (2013). *Velika knjiga o roditeljstvu*. Beograd: Laguna.
- Bjelan-Guska, S. (2012). Roditeljstvo kao prirodni instinkt ili izgrađena kompetencija: obrazovne potrebe budućih roditelja u koncepciji opšteljudskih potreba. *Obrazovanje odraslih*, XI (2), 89–128. Dostupno na: http://www.academia.edu/5556202/Roditeljstvo_kao_prirodni_instinkt_ili_izgra%20ena_kompetencija.
- Babić-Kekez, S. (2012). Uloga i značaj porodice za razvoj duhovne inteligencije. U: G. Gojkov i A. Stojanović (ur.), *Darovitost i moralnost* (142–150). Vršac: Visoka škola za obrazovanje vaspitača „Mihailo Pavlov“. Dostupno na: <http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/17%20Okrugli%20sto/12%20Babic-Kekez.pdf>
- Vukasović, A. (1991). Odgoj za humane odnose i odgovorno roditeljstvo. *Obnovljeni život – časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 46 (6), 564–576.
- Гордон, Т. (2001). *Умеће рођителства*. Београд: Креативни центар.
- Jukić, S. (2008). Obrazovanjem do uspešnog roditeljstva. U: G. Gojkov (ur.), *Porodica kao faktor podsticanja darovitosti: međunarodni naučni skup* (242–250). Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“. Dostupno na: www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/14%20Okrugli%20sto/default.ht
- Jurčević Lozančić, A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija. teorijski i praktični izazovi. *Metodički obzori*, 10 (22), 39–48.
- Kapor-Stanulović, N. (1985). *Psihologija roditeljstva*. Beograd: Nolit.
- Milić, A. (2001). *Sociologija porodice*. Beograd: Čigoja.
- Педагошки речник* (1967). Београд. Институт за педагошка истраживања. Завод за издавање уџбеника СР Србије.
- Potkonjak, N., i Šimleša, P. (1989). *Pedagoška enciklopedija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Поткоњак, Н. (1996). *Педагошки лексикон*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ранчић, Х. (2012). *Како рођителји да васпитају децу?* Ниш: ПУНТА.
- Spasojević, P. (2011). *Porodična pedagogija i odgovorno roditeljstvo*. Banja Luka: „Nova škola“.
- Holcer, J. (2012). *Uspešan roditelj – uspešno dete*. Beograd: Enco book.
- Čudina – Obradović, M., i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

TAMARA M. DOBRIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica

Faculty of Philosophy

Department for Pedagogy

MEANING AND IMPORTANCE OF EDUCATION FOR RESPONSIBLE PARENTHOOD

Summary

Responsible parenthood appears as a primary human responsibility to a young human being to whom not only body care but an atmosphere of love and devotion are indispensable, being the only one in which the child can physically, intellectually, and morally develop in a successful way. It is well known that parents are educators and as such responsible for the healthy development of their child. Education of parents is necessary so that they could play their role successfully in the contemporary society. Regardless of the style of life and education, all parents need help so as to cope with educational tasks. Without education for responsible parenthood, parents can hardly achieve their goal. Education helps parents to understand their child, to know how to communicate with their child appropriately, to know how to motivate them, how to help them solve certain problems.

Keywords: parenthood, responsible parenthood, education for responsible parenthood.